

»DOKTRINA POBJEDE«

Djelo nedavno preminulog načelnika Generalštaba JNA general-pukovnika avijacije Viktora Bubnja, koje je izišlo u izdanju »Narodne armije«, originalno i po načinu i po kompleksnosti obrade, predstavlja krupan doprinos našoj odbrambenoj teoriji i praksi. Širokim zahvatom suštine naše odbrambene koncepcije i njenim otvorenim i dosljednim tretmanom, autor je — rekao bih sa zanosom, živo i ubjedljivo — izložio bazične postulate na kojima počivaju naše opštedruštvene odbrambene pripreme i naši stavovi o opšternarodnom ratu.

Teorijski i idejni prilaz ovom društvenom kompleksu u najvećoj mjeri je oslobođen starih, klasičnih i oveštalih pogleda koji nisu prelazili granice usko vojnih i stručnih pitanja ratne vještine. Autorovo osnovno ishodište predstavlja marksistička analiza naših društvenih uslova, u koje smješta i iz kojih organski izvodi i našu odbrambenu koncepciju i njenu teorijsku obradu. Još tačnije i dosljednije rečeno — naša društvena praksa i razvojna usmjerenost ne služe mu kao opšti okviri i orijentiri, već on u njima samima nalazi i uzroke i mjesto ovakvoj našoj odbrambenoj politici i vojnoj doktrini, kao neodvojivim dijelovima iste cjeline.

Polazeći od aksioma da su samoupravni socijalizam kao društvena praksa i politika nesvrstavanja u međunarodnim odnosima novi istorijski fenomeni, njima zakonito i neizbježno, i u teoriji i u praksi, mora biti saobražena i odbrambena koncepcija, drukčija od svega onog što je vojna misao do sada stvorila. Ovako široka i sveobuhvatna startna pozicija omogućila je autoru da na originalan način sistematizuje našu odbrambenu »filozofiju« i da, skladno i povezano, izloži najznačajnije maksime naše doktrine.

Kroz cio tekst ovog značajnog djela uočljivo se osjeća autorova preokupacija da svim kategorijama, pojmovima i terminima priđe na svojevrsno nov i stvaralački način, da odbaci stare i preživjele dogme, ukalupljene poglede i klasične tretmane i da ih uskladi

sa izvorišnim stavovima, čiji su korijeni u našoj novoj društvenoj praksi, uključujući tu, razumije se, i vojno odbrambenu. U ovom naporu ima dosta kreativnog i široko prihvatljivog, ali i po nečeg nedovršenog, nepotpuno argumentovanog i nedovoljno precizno izdiferenciranog, što je i samom autoru bilo jasno. Međutim, to i nije od primarnog značaja, pošto se njegov krupan doprinos sastoji u samom iniciranju naše vojnoteorijske misli i njenom usmjeravanju u novom i željenom pravcu. Daljnje rasprave moraće da dograde i prečiste neke definicije, što autor, na žalost, nije stigao da učini.

S obzirom na to što je djelo nastalo od sređenih predavanja, održanih u Školi narodne odbrane, i od posebno publikovanih članaka, u njemu se osjeća prisustvo praktičnih problema koji su u to vrijeme bili aktuelni i zaokupljali naše društvene tokove — što mu daje još veću živost i neposrednost. Autor se ne ustručava da javno iznese svoje poglede i komentare i na mnoga ranjiva i bolna mjesta u našem društvenom organizmu i da ocijeni njihov direktan odraz na vojne i šire odbrambene pripreme. Za njega ne postoje odvojeno vojni i drugi društveni problemi, upravo zbog načela da je odbrana zajednička stvar svih i svakog, bez obzira kojoj društvenoj strukturi pripadali i čime se bavili. Pri tretiranju, na primjer, stepena opasnosti od agresije na našu zemlju, on se zadržava na dobro poznatim spoljnim faktorima, da bi zaključio da to ipak najviše zavisi od nas samih, od našeg jedinstva, spremnosti i odlučnosti da branimo nacionalnu nezavisnost i slobodan socijalistički razvitak.

U tom kontekstu označene su glavne snage, nosioci naše odbrane i osnovni principi naše doktrine. Saglasno i istovjetno sa programom i aktuelnom orijentacijom SK, na prvo mjesto se stavlja radnička klasa i ostali radni ljudi, koji i zbog odbrane moraju dobiti adekvatno i dominantno mjesto u društvenom odlučivanju. Cijelim bićem autor je okrenut omladini, bez koje nema niti može da bude odbrane zemlje, ni nastavka revolucije, i njoj daje centralno mjesto u stvaranju i realizovanju koncepcije.

Jugoslovenski socijalistički patriotizam, a to znači svijest da ne možemo živjeti ni opstati jedni bez drugih, treba prenijeti do posljednjeg djeteta u školi — poručuje nam autor odlučno i krajnje sugestivno. Pri tome istorijski značaj za odbranu dobijaju amandmani na naš Ustav, koji obezbjeđuju ravnopravnost svih naših naroda i narodnosti i drukčiji položaj radničke klase u društvenoj reprodukciji. Narod koji je svjestan ciljeva rata, koji zna zašto se bori i šta brani, nepobjediv je, o čemu nam najubjedljivije govori iskustvo iz našeg NOR-a, ali i novija iskustva drugih naroda. To su mu polazne premise i u tretiranju društvenog i borbenog morala,

kojima — bez obzira što su izvedene kategorije — pridaje ključni značaj u našoj doktrini. Priznajući relativnu samostalnost borbenog u odnosu na društveni moral, autor upućuje na stalnu brigu o odnosima ljudi u armiji, na potrebu da svaki čovjek mora da shvati vojni karakter rata, da mora biti dobro obučen i izvežban, kao i na značaj vojnih pobjeda u ratu za razvoj i učvršćivanje borbenog morala. Naročito je snažno naglašena potreba razvijanja stvaralačke inicijative kod vojnika i nižih starješina, i to već sada u miru, kako bi u ratu dala što bolje rezultate.

Kratkim presjekom razvoja naše vojne misli i odbrambene koncepcije, autor je ukazao da njena geneza počinje još u ustaničkim danima našeg narodnooslobodilačkog rata i da se od tada stalno razvijala, uz povremene stagnacije, pa i vraćanja, da bi se osnovnim tokom ipak progresivno razvijala saobrazno razvoju našeg društva i naše revolucije. Perspektivno gledano, ona će se i dalje razvijati i po formi organizacije oružanih snaga, i po načinu izvođenja borbenih dejstava, i po cijeloj svojoj teoriji i praksi — povezano sa razvojem samoupravljanja, što drugim riječima znači materijalne osnove i svijesti naroda. Nesumnjivo je da je ona, i to će stalno i ostati, idejno-politička platforma univerzalne vrednosti i da, kao takva, nije odraz bilo koje određene, momentalne situacije, kako su je na strani pokušavali da prikažu, niti je sračunata na određeno vrijeme.

Ključna doktrinarna odbrambena načela, pretežno iz domena strategije, autor je obradio dosta široko i svestrano; ona se, slobodnije interpretirana, mogu svjesti na sljedeća:

— oružana borba je glavni i rješavajući vid odbrane, u čemu ne smije ni kod koga, ni za momenat, biti kolebanja i dvoumljenja, bez obzira na činjenicu što širokom svenarodnom otporu dajemo poznato mjesto i ulogu. Upravo da bi se mogle razviti ostale forme i vidovi otpora, oružana borba je sredstvo koje to omogućuje. Masovni otpor naroda mnogostruko uvećava moć naših oružanih snaga i efikasnost naše oružane borbe, koja ostaje kičma opštenarodnog otpora;

— borba se mora voditi na cijelom našem prostoru, zahvaćenom i nezahvaćenom, stalno i neprekidno, svim sredstvima i na najrazličitije načine. Nju čini skup svih oblika otpora od najsitnije diverzije do krupnih savremenih operacija strategijskog značaja;

— munjevitom ratu agresora suprotstaviceo dugotrajan i totalan otpor oružanih snaga i naroda, sva sredstva i izvore koji nam stoje na raspolaganju;

— naša vojna doktrina ne dopušta poraz, ne priznaje kapitulaciju, niti gubljenje prostora kao jednog od faktora oružane borbe. Privremeno »gubljenje« prostora znači samo drukčiju primjenu načina i oblika oružane borbe, a nikako i nipošto klasično shvatanje po kojem je sve neprijateljsko od linije fronta unazad;

— odbrambeni sistem u svim svojim dijelovima i funkcijama mora biti gotov još u miru, da bi preventivno djelovao kao sredstvo odvratanja agresora, odnosno obezbijedio izbjegavanje iznenađenja, ukoliko do agresije dođe. Pored toga, odbrambena doktrina je stabilizujuća i homogenizirajuća elemenat našeg društva, što joj daje novu dodatnu vrijednost i uvećava značaj;

— oružane snage moraju biti jedinstven organizam, jer je jedinstvena i oružana borba, bez obzira na to što po namjeni imamo odvojenu operativnu armiju, koja mora da bude savremeno obučena i opremljena i da služi kao udarna pesnica za cio tok rata, a ne samo za njegov početni period, i masovnu teritorijalnu odbranu, postavljenu širom zemlje i saobraženu lokalnim uslovima i svojoj osnovnoj namjeni, uvijek široko otvorenu prema svim grupama i pojedincima koji na bilo koji način pružaju oružani otpor agresoru. Priпадnici i jedne i druge komponente moraju biti univerzalno obučeni i spremni za borbu u svim uslovima prostora i vremena. JNA je svojevrsni, najopremljeniji i najstručniji dio »naoružanog naroda«; teritorijalna odbrana nije i ne može biti republička armija;

— naša doktrina je odbrambena u društveno-političkom smislu, ali je krajnje aktivna i ofanzivna u smislu izvođenja oružane borbe, i u strategijskim i u operativno-taktičkim razmjerama, na svim prostorima našeg ratišta, sa posebnim obilježjima na frontu od onih u pozadini neprijatelja;

— naša koncepcija nije ni protiv koga uperena, odnosno uperena je protiv svakog agresora koji se nosi namjerama da naruši našu nezavisnost, integritet naše zemlje i njen slobodan razvitak, bez obzira iz kojih društvenih sistema on izvira i sa kakvim parolama pravdao svoje namjere. Prema tome, ona je koncepcija mira i saradnje među narodima.

Posljednje poglavlje ovog djela posvećeno je međusobnom odnosu strategije, operatike i taktike, kao grana ratne vještine, u domenima teorije i prakse. Autor se deciderano opredijelio za trojnu podjelu ratne vještine, koja najbolje odgovara načinu organizovanja i izvođenja oružane borbe u opštenarodnom odbrambenom ratu i strukturi našeg komandnog sistema. U pogledu njihovog međusobnog odnosa zastupljeno je gledište veće autonomije operatike i operativnih dejstava u odnosu na strategiju i što veće međusobne pove-

zanosti operatike i taktike, uz maksimalno podsticanje inicijative i samostalnosti na svim komandnim nivoima. Ovakva teza, po ideji, podseća na podjelu strategije na generalnu i operativnu, mada misao nije tako definisana, što se može uspješno braniti budući da strategija opštenarodnog rata nije isto što i strategija oružane borbe.

Autor se u ovom poglavlju naj snažnije angažovao na sadržajnom proširenju pojmova »boj« i »operacija«, i na zahtjevu da se oni dovedu u sklad sa oružanom borbom, u kojoj će, pored oružanih snaga, učestvovati masovno i na razne načine i cjelokupno stanovništvo. Štaviše, autor inicira i zahtijeva da se naučnoteorijski preispitaju i svi drugi termini i pojmovi u strategiji, operatici i taktici, s ciljem da se prevaziđu klasična gledišta i oni postanu adekvatan odraz oružane borbe koja će se u našim uslovima, i u smislu naše doktrine, odvijati drukčije od svih dosada poznatih verzija klasičnih rješenja.

Prelazeći поближе na isticanje nekih principa i karakteristika naše taktike i operatike, autor se zadržao samo na nekima koji, po njegovom mišljenju, imaju najveći značaj. Pri tome je kao najvažnije istakao značaj iznenađenja, koje mora dobiti dominantno mjesto i ulogu u taktici. U najtješnjoj vezi s ovim principom, potencirana je uloga dejstava noću, po lošem vremenu, na teškom zemljištu, dakle u svim onim uslovima gdje moć borbene tehnike, naročito teške, uveliko opada, a u kojima će kvaliteti našeg borca doći do najvećeg izražaja. Ne manji značaj pridat je i principu stalne ofanzivnosti naših taktičkih i operativnih dejstava, i to ne sa primarnim ciljem da se osvoji prostor, već da se protivniku nanesu što veći gubici u živoj sili i borbenoj tehnici. U funkciji ofanzive raste značaj pokretljivosti, manevarske sposobnosti i vatrene efikasnosti svih naših združenih taktičkih sastava i nižih jedinica — sve do pojedinačnog borca.

Za realizovanje ovih principa moramo se već u miru najsolidnije pripremati, a njih mogu uspješno da realizuju samo starješine koje se odlikuju smjelošću, samostalnošću i razumnom inicijativom, komandanti koji će na sebe smjelo primiti odgovornost za sve postupke koje, u određeno vrijeme i na određenom mjestu, budu smatrali cjelishodnim. Oni moraju naše bojeve i operacije koncipirati smjelo i inventivno, stalno nadahnuti optimizmom, ali i prožeti neophodnom realnošću, diktiranom obostranim odnosom snaga.

Iznoseći i obrađujući ova i druga načela i stavove, autor je pri njihovom objašnjavanju unio i polemičku notu, što je izlaganje još više oživjelo i dalo mu veću uvjerljivost. Nije na odmet pomenuti da cio rad nosi izrazit pečat autorovog temperamenta, neukro-

tivog stvaralačkog nemira koji često prelazi u strastveno argumen-
tisanje, što, pored jasnoće, stvara kod čitaoca duboke dojmove. Čak
i kada eksplicira opšte poznate stavove i načela, autor to čini na
osvežavajući način, dodajući im kroz obradu nove spoznajne ele-
mente, stečene kroz našu relativno bogatu mirnodopsku praksu.
Čitaocu neće smetati mjestimična ponavljanja u različitim pogla-
vljima knjige, jer se radi o nekim najkardinalnijim problemima,
čije je uvođenje neizbježno u svaki dio knjige, pri čemu se često
radi o autorovom insistiranju i naglašavanju njihovog značaja. Do-
duše, dijelom je to i rezultat prethodno neraščišćenih relacija između
takvih kategorija kao što su doktrina, koncepcija, strategija, vojna
nauka i sl., što je, uzgred rečeno, teško do kraja i raščistiti, ali je
pri tome bitno da to ničim ne smanjuje jasnoću teksta i čistotu ideja.
Autorov jezik je bogat, gibak i slobodan, bez traga uobičajene vojni-
čke ukočenosti i uniformisanosti.

Pisana lakim stilom, na pristupačan i gotovo popularan način,
ova knjiga treba da postane priručno štivo svakog našeg čovjeka,
bez obzira na njegovo mjesto i društveni poziv, a prije svega naše
omladine po fabrikama, u školama i na selima. Oficiri naše armije
naći će u njoj korisnog savjetnika pri svakom poslu, sa kojim će
lakše i kvalifikovanije obavljati svoje odgovorne funkcije. Na taj
način ćemo ujedno najduže sačuvati uspomenu na izvanrednog čo-
vjeka i velikog pregaoca, kakav je bio general-pukovnik Viktor
Bubanj.

General-potpukovnik
Nikola PEJNOVIĆ